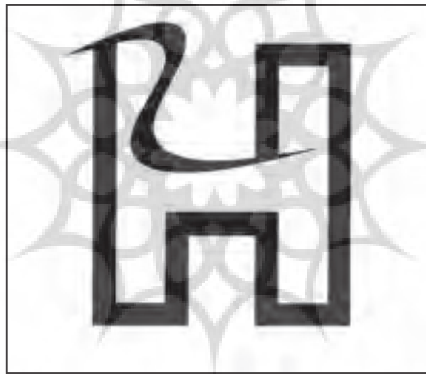

طراحی حروف آکادمیک

■ عبدالرضا چارئی

Academic Letter Design
Abdolreza Chareie

سال ۱۳۶۲ اولین گروه مستقل با رشته ای به نام ارتباط تصویری (گرافیک) در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران- ایران، آموزش خود را آغاز نمود. طرح سرفصل برنامه درسی خوشنویسی و طراحی حروف از شماره ۱ تا ۴ در چهار نیمسال تحصیلی به ارزش ۴ واحد درسی توسط گروهی متخصص که در رأس آنها استاد سیدمحمد احصائی بود، نخستین گامهای طراحی حروف ایران رقم خورد، گرچه در ابتدا خوشنویسی و طراحی حروف جنبه‌های سنتی خوشنویسی را مطرح می‌نمود، اما رفته رفته با ظهور لتراست و لتراسل (حروف برگردان)، پدیده‌های تکنولوژیک حروف مانند «حروف سربی»، Linotype، آرام آرام، اصطلاحات فرنگی وارد حیطه گرافیک ایران شد. بسیاری از این اصطلاحات عبارتند از: calligraphy (خطاطی) که در واژه فرنگی به وسعت و دامنه خط و خوشنویسی اطلاق می‌شود. اما در سنت خط نگاری ایران بین خطاطی و خوشنویسی فاصله‌ای به اندازه تخصص وجود دارد که همگان را به آن دسترسی نیست.

نوع بکارگیری ابزاری مانند قلم نی با تمام ویژگی‌ها و تمام خاصیت‌هایش و آنچه بر کاغذ می‌نگارد، خوشنویسی نام دارد که از آن به لحاظ استمرار type setting یاد می‌شود. اصطلاحات دیگری چون: fontography, typography, typeface, lettering, letterhead, typcoon, inscription

«الفبای مکتوب» در جهان، به صورت نمادی مشخص جهت تدوین اصوات و هماهنگی با صحبت کردن انسان به کار گرفته شده است. آنچه مهمتر از هر شرح و بسطی است، نحوه شکل‌گیری الفبا به لحاظ ارتباط و تبادل نظر بین افراد بشر می‌باشد.

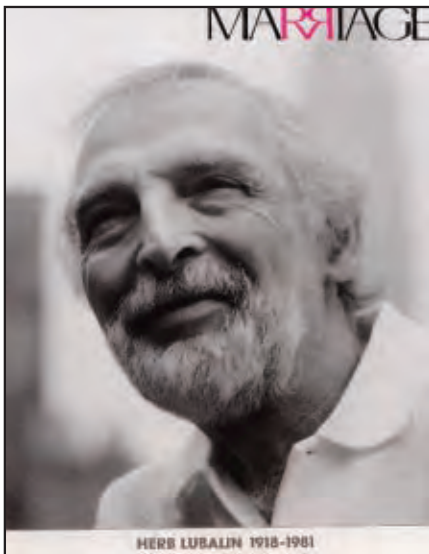
اینکه در مقطعی از تاریخ، انسان ارتباط بصری را سرلوحه زندگی خود قرار داده و در پی آن آوا و اصوات را چاشنی نموده تا با قراردادهای مکتوب به توسعه ارتباط غیر کلامی بپردازد، بر کسی پوشیده نیست.

شرح پیشینه تاریخی پیدایش الفبا در کتب تذکره نویسان و سیر تحول خطوط را بسیار دیده و خوانده ایم که بسط آن مجال دیگری را می‌طلبد. پرداختن به ارتباط تکنولوژی جهان کنونی به ویژه فضای دانشگاهی، ما را بر آن می‌دارد تا همواره دیدگاهی تخصصی نسبت به الفبای مکتوب امروز به لحاظ طراحی حروف داشته باشیم.

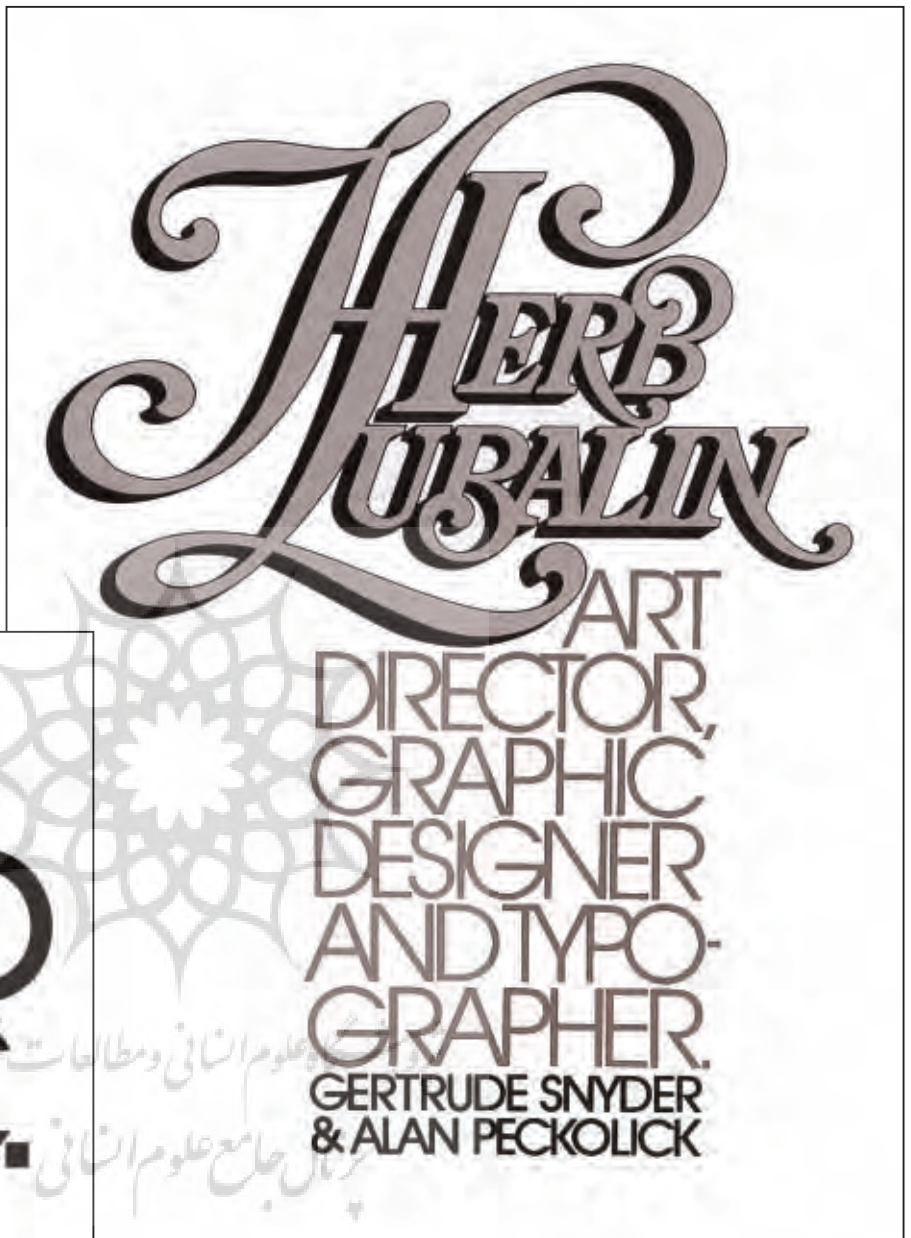
عبدالرضا چارئی، متولد ۱۳۳۵

خوشنویس و طراح گرافیک - عضو هیئت علمی دانشکده هنر دانشگاه شاهد - عضو رسمی انجمن صنفی طراحان گرافیک ایران / مسئول کمیته برنامه ریزی رشته گرافیک / مدارس عالی کشور (وزارت آموزش و پرورش) مدیر گروه کارشناسی و کارشناسی ارشد: رشته های گرافیک و تصویرسازی در دانشگاه شاهد مدرس دانشگاه در رشته گرافیک / خوشنویسی و طراحی حروف

www.chareie.com

تصویر شماره ۱

فردریک هربرت لوبالین (۱۹۱۸-۱۹۸۱) تصویری شماره (۱)، پیش قراول طراحی حروف در جهان، typography (حروف نگاری) را یک مفهوم مکانیکی از چیدن کلمات روی صفحه نمی‌داند و از آن به عنوان ابزاری خلاق و گویا در دستان طراح، با تخیلی قوی و قدرتمند معرفی می‌نماید و الفبای طراحی شده در تایپوگرافی را ساختاری شگفت‌انگیز و مظهر یک فرهنگ می‌داند. با ذکر مطلب فوق این سوال مطرح می‌شود که آیا طراحی حروف ایران و به موازات آن بکارگیری واژه‌های هم‌عرض فرهنگی می‌تواند در پدیده تکنولوژیک طراحی

logotype, monogram, monotype, movingtype, phototype setting اصطلاحات هم‌عرض که با توجه به نحوه بکارگیری طراحی تخصصی حروف دامنه عمل طراحی حروف را متوجه اصطلاحات دیگری نیز می‌کند نظیر: line space, type size, leading, weight and width, bold, italic, و empty M(em), empty N(en), hyphen بالاخره اصطلاحات فارسی در خوشنویسی سنتی مانند: ترصیف، سوار، اتمام، شاکله، دانگ قلم، زبان قلم و ... مواردی است که در طراحی حروف آکادمیک (دانشگاهی) مورد بحث نظری و کاربردی عملی قرار می‌گیرد.

آپ ب بیت باد باد
 در در حج خ خ خ خ خ
 ه ه خ خ خ خ خ خ
 ه ه ه ه ه ه ه ه ه ه
 ۱۲۳۴۵۶۷۸۹

خوشنویسی و طراحی حروف

آورنده باشد. دوره گذرای دانشکده‌های هنری و عدم تخصص ویژه هم مزیدی بر علت ناموفق بودن طراحی حروف در ایران به‌شمار می‌رود. تا کنون افرادی چه حقوقی و چه حقیقی مبادرت به فراخوان و متعاقب آن بر پایی نمایشگاههایی از آثار تایپوگرافی با مضمون: بوف کور، مولوی، ضرب المثل، اسماء الحسنی، بسم الله الرحمن الرحیم و ... اولین، دومین و ... نموده‌اند که در هر یک از این مسیر، متولی امر متفاوت بوده است، اما مروری بر شیوه‌های ارائه شده تایپوگرافی که کمتر به طراحی حروف در آن پرداخته شده، هم به لحاظ ترکیب بندی و هم عدم رعایت قواعد حروف در فارسی و بکارگیری حروف فرنگی نوع طراحی حروف ایران را سراسر دچار اشکال نموده است. خاصه اینکه ساختار شکنی در حروف تایپی، برعکس نمودن مفردات و ترکیبات در کلمات از ویژگی‌های تخریب گونه این پدیده نو بوده است. امید آن می‌رود کمیته تخصصی طراحی حروف در ایران دایر شود تا بتواند زیرمجموعه خود را حک و اصلاح نماید.

حروف امروز، موثر واقع شود که بتوان هم سایه سنت و اقتدار اصالت را در آن دید و هم ارزشی جهانی برای آن قائل شد. حقیقت آن است که در ایران آثار تدوین شده برای طراحی حروف مطلقاً وجود ندارد و آنچه به عنوان فونت با ویژگی‌های الفبای فارسی طرح شده است، عاری از دیدگاه تخصصی است و ۹۸٪ طراحان گرافیک ایران مدیریت فونت را به کلی نمی‌شناسند، در واقع مصرف کننده هستند تا پدید آورنده، خاصه اینکه در قلمرو سنت و تکنولوژی دوگانگی و بیگانگی وجود دارد. نرم افزارهای سنت پیشه مانند: خوشنویسی چلیپا، کلک، خوشنویس تا چه اندازه توانسته است رنگ و لعاب سنت و تکنولوژی ایران را فراروی طراحان گرافیک قرار دهد؟ باید اذعان نمود عدم آگاهی نسبت به کرسی، مدات، اصول مفردات، ترکیبات و بسیاری قواعد دیگر، طراح گرافیک را از ادامه راه (حداقل در استفاده از سنت) بر حذر می‌دارد، چه خواسته اینکه مدیریت نماید و پدید

سیستم آموزش طراحی حروف در دانشکده هنری ایران بسیار متفاوت است و سلیقه استاد در انتقال آموزش طراحی حروف از تنوع فراوانی برخوردار می‌باشد و نکته جالب اینکه گرافیک آکادمیک (دانشگاهی) با گرافیک حرفه‌ای بسیار متفاوت است و فاصله طولانی دارد، در الگوهای جهانی گرافیک اروپا و آمریکا با آسیا نیز تفاوت‌های چشمگیری ملاحظه می‌شود، ضمن اینکه ابزار تکنولوژیک برای پدید آوردن طراحی حروف نو مجال اصالت و سنت را دچار آشفتگی می‌نماید.

ضرورت شناخت، آموزش، تولید و توسعه در مرحله نخست، به عهده دانشگاه و استادان کارآمد است. لذا با مروری بر وضعیت فعلی طراحی حروف در جهان و مقایسه‌ای اجمالی قصد آن داریم به طراحی حروف و آموزش گام به گام آن بپردازیم. ■

